

ГИМНАЗИЈА

Београд

Грађани вароши Паланке а у сав-
раду са грађанима из свих општина
дела Царственог окр. Смедеревског, наплати
дрини за школовање своје деце, на дан 2^{ог} ок-
бра овог рата извршили су збор у Паланци.

Збор је, по саслушању жалби родитеља
а нарочито оних који су били на Саву и Срем фронту
и који ипак имају малу рату и са својом
ишом у нашој окр. вароши Смедеру нема свако-
ва за смештај деце и ипак је ипак ових дана
заједно саграђеног именованог Краљевског, једногласно
договорило, да се уреди Гимназија у Митици
Провојне да поново изврши оштрање
и да се свако дете по редности у
Паланци.

Ипак дана збор је ишао на управу
која се има сматрати о издржавању гимназије
а ипак доле именовати.

Ипак по договору, који данас
збор изводи, уметни смо свешто је ишао
ишао за оштрање једне оштрање гимназије

Историјски архив „Верослава Вељашевић“

Са частом сватане сватане, даласко
Тусендизу Митиену просвешће, који у сватане сватане,
можемо, да побили дохемс решење о сватане
у сватане сватане сватане сватане
Малатини, који, келу своје сватане сватане
врати.

T₂₃₇

V.

Одобравам,

9. окт. 1919, г.
Вопрос.

Министар,
Мз.

Крепкий вкус хлеба 2. 7
Дарма • сиротки и евоном.

Универзитет у Београју
Филозофски факултет
Историјски одел

[illegible]

28 - 70 - 19

1919. Молба грађана Паланке упућена министру просвете да одобри отварање приватне четворогодишње гимназије (друга страна насловног документа)

Након окончања Великог рата, грађани Паланке, која је већ тада имала завидан привредни потенцијал, одлучују на збору, који је одржан 2.08.1919. године, да се оснује Гимназија.

Основно школско образовање тада је трајало четири године, те се код многих мештана јавила потреба да своју децу усмере на даље школовање, али да не морају да их шаљу у Београд или Смедерево.

У том, нимало једноставном послу, ангажовали су се виђенији грађани, посебно у прикупљању финансијских средстава, с обзиром да држава у том тренутку није желела, или могла, да буде финансијер ове школе.

Паланачка приватна гимназија је формално основана указом краља Александра Карађорђевића октобра 1919. године. За председника гимназијског одбора за издржавање школе изабран је свештеник Милан Павловић, а за директора професор Иван Дамјановић.

Школа је основана као четворогодишња, а издржавала би се школаринама ученика, добровољним прилозима, али и кроз државну помоћ. Све је учињено да школарина буде најнижа могућа, како би и деца слабијег имовног стања могла да похађају ову установу. Одбор је закупио зграду, прибавио неопходан намештај и учила, и расписао конкурс за наставнике Гимназије.

Средином јануара 1920. године почела је са радом прва средња школа у Паланци и околини, која је носила назив Паланачка приватна гимназија, а налазила се у кући на месту садашње зграде Гимназије, која је пре изградње нове зграде срушена. До 1929. године Гимназија се налазила на још две локације, и то на углу данашњих улица Француске и Светог Саве, као и у згради на месту данашње основне школе ХИМ.

У том тренутку Гимназију похађа укупно 87 ђака, којима предаје 10 наставника. Број уписаних ученика из године у године убрзано је растао, па је тако већ школске 1921/22 године у Гимназију ишло 303 ученика, девојчица и дечака. Те године се оснива и фонд за помоћ сиромашној деци која су уписала ову школу. Наставници и ученици су, својим књигама, основали почетни фонд школске библиотеке са 72 наслова.

У име
Боговог Величанства

ПРЕТА I

По милојсти Божијој и вољи народној
КРАЛА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
ИИ
АЛЕКСАНДАР НАСЛЕДНИК ПРЕСТОЛА

На предлог Нашег Министра Просвете и по саслушању
Нашег Министарског Савета, а на основи чл. 7 закона о средњим школа-
ма, дошли смо и решавамо:

одобрава се, да овеј Јасенички округу онедегевског
може отворити и о своје трошку издржавати приватну четворогодишњу
нижу гимназију у Паланци.

Наш Министар Просвете нека издати овај указ.

30 октобра 1919 године
у Београду.

АЛЕКСАНДАР, с. р.

Министар Просвете,
ПАЗИЈА МАРИНОВИЋ, с. р.

1919. Указ краља Александра Карађорђевића којим одобрава отварање
ниже гимназије у Паланци

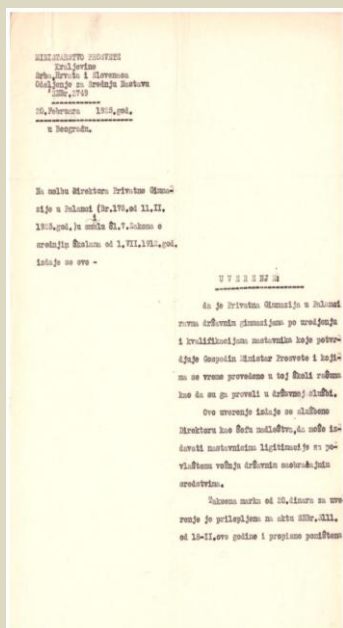
Неколико година по оснивању Паланачке гимназије отварају се пети и шести разред. Међутим, оно што је било важније од тога је да се са највишег места у државној управи доноси одлука да се ова Гимназија подржави (15.07.1925.). Целокупни инвентар и фонд дотадашње Приватне гимназије наследила је новонастала државна, а уз помоћ Министарства просвете набављена су нова учила и попуњена школска библиотека. Од Општине паланачке гимназија добија на употребу још једну зграду, а нови директор постаје Антоније Делимировић.

Три године касније ударени су темељи за нову зграду Гимназије. Управо за ту годину управник Делимировић у свом извештају каже да је школа смештена у два зградама удаљеним 600 метара, те наставници морају за време школског одмора да прелазе из једне у другу зграду, у којима су хигијенске прилике биле доста лоше. Даље наводи да народ у овој области воли да школује децу и да су у настави постигнути задовољавајући резултати.

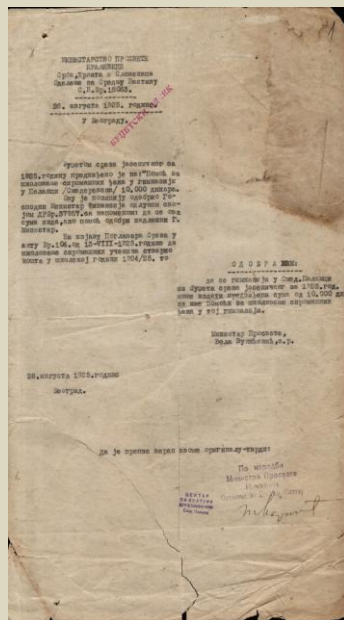
Следеће, 1929. године је завршена и усељена нова зграда у којој се Паланачка гимназија и данас налази. Изграђена је средствима Среза јасеничког, Општине паланачке, као и добровољним прилозима грађана. Зграда је у основи површине 800 м² и имала је све потребне техничке и хигијенске услове за несметан рад. Грађевина представља типичан пример међуратног академизма, Паланчани су је поносно називали “најлепшом гимназијом у Србији“, и свакако је била један од најмонументалнијих здања нашег града. Срески одбор је прибавио недостајући намештај и неопходна учила. Такође, овај одбор „има част умолити господина министра да изволи издејствовати указ Његовог Величанства Краља, којим ће се садања Државна четворогодишња гимназија претворити у пуну државну осмозразредну Гимназију, а укинути привремено установљени приватни пети, шести и седми разреди, основани одлуком господина министра просвете од 22. августа 1928. године“.

Наставници и ученици једне од првих гимназијских генерација

1925. Решење министра просвете о подржављењу Паланачке гимназије гимназије

1925. Помоћ за школовање сиромашних ученика

Рађено 16. децембра 1926. год. у канц.
суда општине Паланачке.

З А П И С Н И К.

Редовне седнице одбора општине Паланачке, обављене на дан 16.
децембра 1926. год. у згради општинског суда.

Седницу је заказао председник суда и одбора са одређеним
дневним редом.

Општина Паланачка има 36. одборника и на седницу су позвати
сви одборници који су у месту а седници је присутно 25. одборника, те
је по чл. 83. зак. о општинама овај број довољан за решавање.

Пошто је ово констатовано приступило се дневном реду.

Председник саопштава одбору да је у буџету за 1926. год.
предвиђено 50.000 динара за подизање гимназије у Паланци, али није пред-
виђено коме ће се новац предати а у Паланци постоји одбор за подиза-
ње гимназије па тражи одлуку.

Одбор је •

О д л у ч и о

Да се сума од 50.000 динара преда за циљ нашта је намењен
придржавајући се законских услова .Новац предати Државној Хипотекарној
Банци до краја овога месеца.

Деловођа,

М.Јаковљевић ср.

Председник суда,

Ђ.Ј.Ђорђевић ср.

О Д Б О Р Н И Ц И:

Марко Тодоровић ср.

Ивко М.Мирковић ср.

Жив.Ст.Петровић ср.

Милош Радишић ср.

Милан Максимовић ср.

Алекса Мијатовић ср.

Стеван Јевтић ср.

Милан Марковић ср.

Миливоје Радовановић ср.

Коста Крстић ср.

Милан Катић ср.

ЦЕНТАР
ЗА КУЛТУРУ
ВЕШЕ ИСТОРИЈСКИ АРХИВ
Смед. Паланка

1926. Општина паланачка одобрава део средстава за подизање нове
зграде гимназије

збор грађана којим је председавао народни посланик Крстић Ст. Вlado. Ту је изабран један ужи одбор од 20 највиђенијих грађана Паланке, којима је стављено у дужност да затраже пријем код министра просвете, а са захтевом да се Гимназија не укида и да се евентуално прошири на пуну осмогодишњу. Школа је ипак опстала, али до проширења на више разреде је морало да се сачека до 1935. године, када је министар просвете дао одобрење да се сваке године, сукцесивно, Гимназија проширује за по један виши разред.

У извештају директора за ту исту, школску 1935/36 годину, каже се да су за пети разред такозване Самоуправне гимназије одређене две просторије, а пријемни испит је положило 188 ученика са просечном оценом 3,42. Даље се наводи да је уочљив недостатак наставника, посебно за математику, немачки језик, физику и хемију.

У тој години директор је извршио 150, а разредне старешине 160 хоспитовања. Занимљиво је да се за младе наставнике наводи да имају довољно знања и стручне спреме, али недовољно педагошког такта, док се за ученике саопштава да нису нарочитих способности и да оскудевају у домаћем васпитању. Када су у питању ученичка удружења, подмладак Црвеног крста бројао је 338 чланова, Феријални савез 21, подмладак Аеро клуба 50 и Соколска организација 125 чланова.

Све већ постојеће потешкоће у функционисању ове установе, додатно су продубиле године окупације 1941 - 1944. Најпре је, по окончању Априлског рата, један део зграде запоседнут од стране немачке окупационе војске, док се настава и даље одвијала у другом делу Гимназије. Немци су је убрзо напустили, али је већ почетком 1942. године зграда у потпуности заузета од војника СДК (Српски добровољачки корпус), тако да се настава одржавала у више приватних кућа у граду. Касније је, у току исте ове године,

Зграда гимназије у Паланци

ослобођено осам учионица за потребе функционисања наставе и пријемних испита.

У то време Гимназија има свих осам разреда, и то четири непотпуне Државне реалне, и четири виша разреда Самоуправне реалне гимназије. Школске 1942/43 године ову школу, у свих осам разреда, похађа укупно 976 ученика, и то 628 ученика и 348 ученица, којима предаје 28 наставника.

Крајем 1942. године, војска СДК одлази из Гимназије и рад се одвија нормално у целој згради. Функционише и ђачка кухиња за 35 ученика слабог имовног стања. Као што увек бива у ратним приликама, већина ученика је слабо одевена и обувена, а економске прилике наставника су врло тешке.

Крајем 1943. године и у 1944. години, настава се поново одвија у приватним кућама због заузећа зграде за војне потребе од стране СДС (Српска државна стража) и СДК.

У 1944. години, због изузетно тешких и ванредних прилика у земљи, паланачка Гимназија једва функционише са великим бројем изостанака ученика.

По ослобођењу, настављен је рад, додуше са закашњењем, јер је школска година почела тек у јануару, после седнице Наставничког савета који је одржан 16. децембра 1944. године. Највећи проблем је био недостатак школског намештаја, посебно столица и клупа, те је директор апеловао на родитеље ученика да дају прилог у новцу или донесу у школу неки комад намештаја.

Марта месеца 1945. године је образован Школски савет, у који улазе директор, два наставника, два ђачка родитеља, два ученика, представник АФЖ (Антифашистички фронт жена) и један представник УСАОС (Уједињени савез антифашистичке омладине Србије).

Стварање новог, социјалистичког друштва, наравно, није могло да заобиђе ни школе, иако сам процес наставе није претрпео неке велике промене. Тих година професори нису били везани само за једну школу, већ их је држава премештала, према потреби, из једног у други град, што је био случај и са наставницима Државне реалне гимназије, како се тада формално звала ова школа у Паланци.

Економске прилике у земљи су биле веома тешке, самим тим и материјални статус наставника, који су често захтевали од Министарства просвете да им се дозволи да поред наставе у матичној школи, часове хонорарно држе и у другим образовним установама.

У извештају за прво полугодиште школске 1946/47 године, директор Радун Шошанић наводи да Гимназију похађа укупно 1.222 ученика, од којих је 676 са slabим оценама. Владање ђака је задовољавајуће, а седам ученика је по казни премештено у другу школу; четири због неоправданих изостанака а три због крађе.

МИНИСТАРСТВУ ПРОСВЕТЕ
-Персоналном одељењу-

БЕОГРАД

Одлуком Министарства просвете Бр.23508 од 24-VII-1947 године премештена сам из Паланке Смед. у Чачак.

Молим Министарство да поништи предњу одлуку и да ме задржи у Паланци. Овде живим у заједници са својом старом и болесном мајком о којој морам да се бринем. Од ослобођења до данас то би ми био трећи премештај, па да само зато што сам неудата.

Смрт фашизму-Слобода народу.

1 септембра 1947 год.
"Паланка"

Оливера Живковић
Чор. гал. у Паланку Смед.

НАРОДНА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

Бр. 28597
3 септембра 7
1947 г.
БЕОГРАД

ДИРЕКТОРУ ГИМНАЗИЈЕ

СМЕДЕРЈЕВСКА ПАЛАНКА

Известите ЖИВКОВИЋ ОЛИВЕРУ, професора, да се веној молби не може изаћи у сусрет, јер је потребна школи у Чачку.
Именовану одмах разрешите дужности и упутите на нову.

СЛ-СН!

3-X-1947 године

Начелник Персоналног одељења

Медвено Савић
МЕДВЕНО САВИЋ

1947. Премештање професорке Оливере Живковић из Паланке у Чачак

Највеће тешкоће са којима се школа суочава су: пренатрпаност ученика по одељењима, где у појединим има и преко 50 ђака, затим недостатак уџбеника и учила, отежан поподневни рад због слабог осветљења, недовољан број стручних наставника за поједине предмете, као и њихова боловања и честа премештања. Извештава се, такође, да су и код наставника и код ученика стамбени услови доста лоши, као и то да ученици путници највећи део слободног времена проводе у путу и да због тога већина од њих има слаб успех. Предмети који се изучавају су углавном остали непромењени и то: српски језик, земљопис, историја, руски, француски и немачки језик, природопис, математика, физика, хемија, цртање, певање, фискултура и женски ручни рад. До промена је, у односу на претходну државу, дошло код ученичких и омладинских удружења и организација - уместо некадашњег Соколског друштва, сада постоје УСАОС, СКОЈ и сл.

Наредних година и деценија ова школа се развијала, осавремењивала, из својих учионица послала генерације ђака, најчешће на даље, високо школовање. У школству су спровођене, са више или мање успеха, бројне реформе, али је Гимназија увек остваривала своју најзначајнију улогу, образовала и васпитавала девојке и младиће. Када је 1952. године, на основу Општег закона о школству, уведено обавезно осмогодишње основно образовање, гимназије су, самим тим и наша паланачка, постале четворогодишње. Тада је уведен школски одбор као орган управљања у који су били укључени наставници, ученици, родитељи и представници власти. Касније, 1965. године, укидају се школски одбори који уступају место новим органима управљања – Савету радне заједнице и Управном одбору. Управо у овој години се доста урадило на уређењу школе, изградњи спортских терена у дворишту, адаптацији Клуба ученика, као и на набавци новог намештаја и инвентара. Функционисали су стручни активи и то: педагошки, актив за стране језике, за српскохрватски језик, актив

друштвених наука, актив за хемију, биологију и географију, актив за математику и физику, као и за физичко васпитање. Такође, постоји и неколико ученичких уметничких секција – музичка, драмска, фолклорна, хорска итд. Број ученика ове школе се, из године у годину, кретао око 500.

1950. Гимназијалци - горе, са шајкачом, будући професор Милутин Срећковић

Гимназија у Паланци је, за више од 100 година постојања и рада, одиграла немерљиву улогу у културном и образовном утицају у овој нашој средини. Хиљаде девојака и младића је изашло из школских клупа богатијег и садржајнијег знања, неретко остваривши пријатељства за читав живот, стечених навика за испуњење обавеза које су пред њима стајале. Многи од њих су остварили велике професионалне каријере, те тако допринели свеукупном напретку не само наше локалне средине, већ и на националном и међународном нивоу. Не постоји ниједан разлог да у наредним годинама и деценијама ова школа не остварује исту ту улогу.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Архив „Верослава Вељашевић“:

- Фонд Општине паланачке
- Фонд Среза јасеничког
- Фонд Гимназије у Паланци
- Фонд Владе Милана Недића

Архив Југославије:

- Фонд Министарства просвете Краљевине Југославије
- Бранко Перунички – Смедеревска Паланка и околина, Београд, 1980.
- Годишњи и јубиларни извештаји Паланачке гимназије: 1930., 1965., 1968. и 1970

Аутор:

Александар Николић, архивист

СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА 2020.

АРХИВ „ВЕРОСЛАВА ВЕЉАШЕВИЋ“

Омладинска 13

Смедеревска Паланка

arhivsmepalanka@gmail.com

tel. 026/317-235